

دانشکده علوم اجتماعی
طرح درس: جمعیت‌شناسی سالمندی

مشخصات درس	
عنوان درس: جمعیت‌شناسی سالمندی	عنوان انگلیسی: Aging Demography
مقطع: کارشناسی ☐ کارشناسی ارشد ☒ دکتری ☐	تعداد واحد: ۲ واحد نظری
محل تدریس: دانشکده علوم اجتماعی	نیمسال اول ☒ دوم ☐ سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴
شماره کلاس:	زمان تدریس: روز سه شنبه ساعت ۱۴ تا ۱۶
نوع درس: اصلی ☐ اختیاری ☒ سایر -----	درس پیش‌نیاز:
مشخصات استاد	
نام و نام خانوادگی: احمد دراهکی	گروه: جمعیت‌شناسی
سوابق تحصیلی: دکترای تخصصی جمعیت‌شناسی	سوابق تدریس: شش سال
اطلاعات تماس	
شماره اتاق:	شماره تلفن داخلی (یا مستقیم در صورت تمایل):
آدرس ایمیل: Ahmaddorahaki@gmail.com	ساعات حضور:

معرفی و هدف درس

جمعیت جهان به سرعت در حال سالخورده شدن است و بر اساس پیش‌بینی‌های سازمان ملل متحد سهم جمعیت ۶۰ ساله و بیشتر در کل دنیا که در حال حاضر ۱۲ درصد است تا میانه قرن بیست و یکم به بیش از ۲۱ درصد خواهد رسید. بر اساس گزارش سالخورده‌گی جمعیت دنیا که توسط سازمان ملل متحد منتشر شده است سالخورده‌گی جمعیت پدیده‌ای است که بی‌سابقه، فراگیر، سرسخت و بازگشت ناپذیر و با دلالت‌های عمیق برای بسیاری از جنبه‌های زندگی انسان است. در حال حاضر روندهای فزاینده سالخورده‌گی جمعیت به مراتب شدیدتر فراتر از آن حدی است که قبلاً حتی برای پیشرفته‌ترین کشورهای جهان پیش‌بینی شده بود. مطابق پیش‌بینی‌های سازمان ملل متحد اگر میزان‌های فعلی مولید کشورهای اروپایی در همین حد فعلی باقی بماند در آن صورت ۷۰ میلیون نفر از کل جمعیت قاره اروپا طی سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۵۰ کاهش خواهد یافت. سالخورده‌گی جمعیت ایران دارای وجوه مشترک فراوانی به ویژه از نظر جمعیت‌شناختی با سالخورده‌گی جمعیت جهان است. در عین حال زمینه‌های جمعیتی و بنیان‌های اجتماعی- فرهنگی متفاوت با دیگر کشورها، به ویژه سرعت و گستره سالخورده‌گی، چهره‌ای متفاوت از این پدیده را هم در حال حاضر و هم در آینده نشان می‌دهد که نیازمند شناخت دقیق همه ابعاد آن است.

هدف کلی: آشنایی دانشجویان با سالخورده‌گی جمعیت، زمینه‌ها، پیامدها و سیاست‌های مرتبط با آن است.

اهداف فرعی: در این رابطه می‌توان اهداف زیر را بیان کرد:

- ۱- اندازه‌گیری شاخص‌های سالخورده‌گی جمعیت
- ۲- روندهای و الگوهای سالخورده‌گی جمعیت در جهان
- ۳- روندهای و الگوهای سالخورده‌گی جمعیت در ایران
- ۲- تعیین‌کننده‌های جمعیتی سالخورده‌گی
- ۳- خصوصیات اقتصادی و اجتماعی سالمندی
- ۴- ترتیبات زندگی و حمایت اجتماعی سالمندان
- ۵- مسائل سلامتی، مرگ و میر و ناتوانی سالمندان
- ۶- سالخورده‌گی جمعیت و اقتصاد بین نسلی سالمندی

۷- چالش‌های پیشرو و الزمات سیاستی در زمینه سالخورده‌گی جمعیت

روش‌های تدریس و نحوه ارائه درس

روش تدریس در این درس بر پایه مشارکت کلاسی است و دانشجویان باید در هر جلسه منابعی که قبل از کلاس در اختیار آنها قرار داده می‌شود را به دقت مطالعه و آمادگی مشارکت و بحث را در کلاس داشته باشند. همچنین با توجه به مباحث کلاس تکالیف و تحقیق نیز مشخص می‌شود و انتظار می‌رود دانشجویان در زمان مشخص شده آنها را تحویل دهند. زمان نهایی برای تحویل تحقیق کلاسی در تاریخ امتحان پایان ترم می‌باشد.

برونداهای یادگیری درس، در پایان این درس دانشجویان می‌توانند:

۱- دانشجویان با شاخص‌های اندازه‌گیری سالخورده‌گی جمعیت آشنا می‌شوند و می‌توانند آنها را به کار گیرند.

۲- دانشجویان توانایی تحلیل ملاحظات جمعیتی در ارتباط با سالخورده‌گی جمعیت را کسب می‌کنند.

۳- دانشجویان با زمینه‌ها، پیامدها و سیاست‌های مرتبط با سالمندی جمعیت آشنا می‌شوند.

فهرست محتوا و ترتیب ارائه درس

منبع	موضوع / موضوعات مورد بحث	تاریخ	جلسه
	شرح درس و بیان تکالیف و وظایف	۱۴۰۳/۰۷/۰۱	جلسه ۱
	تعاریف و شاخص‌های سالخورده‌گی جمعیت: اندازه سالخورده‌گی، نسبت بستگی سالمندان، ضریب جانشینی	۱۴۰۳/۰۷/۰۸	جلسه ۲
	تعاریف و شاخص‌های سالخورده‌گی جمعیت: شاخص نسبت حمایت والدینی یا بزرگسالان، شاخص حمایت بالقوه، شاخص سالخورده‌گی کلی جمعیت	۱۴۰۳/۰۷/۱۵	جلسه ۳
	تعیین‌کننده‌های جمعیتی سالخورده‌گی: افزایش امید زندگی و کاهش مرگ و میر، تغییرات جمعیت سالمندان، تغییرات سطح باروری و سالخورده‌گی جمعیت	۱۴۰۳/۰۷/۲۲	جلسه ۴
	نقش نیروی محرکه مرگ و میر در تحولات ساختار سنی و سالخورده‌گی جمعیت	۱۴۰۳/۰۷/۲۹	جلسه ۵
	روندهای و الگوهای سالخورده‌گی جمعیت در کشورهای جهان	۱۴۰۳/۰۷/۲۹	جلسه ۶
	روندها و الگوهای سالخورده‌گی جمعیت در ایران	۱۴۰۳/۰۸/۰۶	جلسه ۷
	چشم اندازهای آینده سالخورده‌گی	۱۴۰۳/۰۸/۱۳	جلسه ۸
	خصوصیات اقتصادی و اجتماعی سالمندان: ترکیب جنسی، وضعیت سواد، وضعیت ازدواج و زناشویی، وضعیت اشتغال و فعالیت، هزینه‌های خانوارهای سالمند سرپرست	۱۴۰۳/۰۸/۲۰	جلسه ۹
	ترتیبات زندگی و حمایت اجتماعی: چارچوب مفهومی، تغییرات جمعیتی، ترتیبات زندگی و حمایت‌های اجتماعی، نیاز به مراقبت، ترتیبات زندگی، فرزندان و روابط بین نسلی، حمایت اجتماعی و خویشاوندی	۱۴۰۳/۰۸/۲۷	جلسه ۱۰
	شبکه‌های حمایت اجتماعی، ترتیبات زندگی و سلامت سالمندان در بستر گذار جمعیتی	۱۴۰۳/۰۹/۰۴	جلسه ۱۱
	مسائل سلامتی، مرگ و میر و ناتوانی سالخورده‌گی، بقا، بهداشت و سلامت سالمندان	۱۴۰۳/۰۹/۱۱	جلسه ۱۲
	سالخورده‌گی جمعیت و اقتصاد نسلی: یافته‌های کلیدی، اقتصاد نسلی، تولید و مصرف: چرخه عمر اقتصادی، به اشتراک گذاری و پس انداز، نسبت حمایت و چالش جمعیت در سن کار، سالمندان، نظام‌های انتقال و ثروت	۱۴۰۳/۰۹/۱۸	جلسه ۱۳
	سیاست‌گذاری‌های سالخورده‌گی: مفاهیم مرتبط و تجارب بین‌المللی	۱۴۰۳/۰۹/۲۵	جلسه ۱۴
	سیاست‌گذاری‌های سالخورده‌گی: چشم اندازهای آینده سالخورده‌گی، مخاطرها و مقاومت‌ها	۱۴۰۳/۱۰/۰۲	جلسه ۱۵

فهرست محتوا و ترتیب ارائه درس

منبع	موضوع / موضوعات مورد بحث	تاریخ	جلسه
	جمع‌بندی مباحث انجام شده	۱۴۰۳/۱۰/۰۹	جلسه ۱۶

نحوه ارزشیابی

بروندادهای یادگیری مورد انتظار	از نمره نهایی	زمان برگزاری	موارد سنجش
مشارکت در یادگیری و انجام عملی پژوهش جمعیتی		۷	۱) فعالیت پژوهشی
ایجاد انگیزه جهت مشارکت فعال در کلاس درس		۳	۲) فعالیت کلاسی
		-	۳) امتحان میان‌ترم
ارزیابی آموزشی دانشجویان		۱۰	۴) امتحان پایان ترم
			۵) سایر

نکات مورد توجه دانشجویان، ارزش‌ها و خط‌مشی درس

--

فهرست منابع اصلی و مکمل درس

- رولند، دونالدترور (۱۳۹۶). سالخوردگی جمعیت: زمینه‌ها، پیامدها، سیاستها، ترجمه یعقوب فروتن، تهران: موسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور.
- رونالد لی، اندرو میسن (۱۳۹۸). سالخوردگی جمعیت و اقتصاد نسلی، ترجمه مجید کوششی و لیلی نیاکان، تهران: موسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور.
- کوششی، مجید، خسروی، اردشیر، علیزاده، مهتاب، ترکاشوند محمد و آقای، نازنین (۱۳۹۲). سالخوردگی جمعیت در ایران: ویژگی‌های جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی و چالش‌های پیش‌رو، تهران: صندوق جمعیت سازمان ملل متحد.
- کوششی، مجید و نازنین آقای (۱۳۹۰) نقش نیرو محرکه مرگ و میر در تحولات ساختار سنی و سالخوردگی جمعیت ایران، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، سال ششم، شماره ۱۲، صص ۶-۳۰.
- کوششی، مجید (۱۳۸۷). شبکه حمایت خانوادگی، ترتیبات زندگی و سلامت سالخوردگان در بستر گذار جمعیتی (مطالعه ای در شهر تهران)، پایان نامه دکترای جمعیت‌شناسی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی.
- مشفق، محمود و محمد میرزائی (۱۳۸۹). انتقال سنی در ایران: تحولات سنی جمعیت و سیاست‌گذاری‌های اجتماعی و جمعیتی، فصلنامه جمعیت، شماره ۷۱ و ۷۲، صص: ۱-۲۱.
- دراهکی، احمد و نوبخت رضا (۱۳۹۹). بررسی وضعیت اقتصادی و اجتماعی زنان سالمند ایرانی بر اساس آمارهای رسمی و الزامات سیاستی مبتنی بر پیش‌بینی‌های آینده‌نگرانه جمعیتی، پایش، شماره ۶، صص: ۶۲۱-۶۳۲.
- Economic and Social Commission for Asia and Pacific. Addressing the Challenges of Population Ageing in Asia and the Pacific: Implementation of the Madrid International

Plan of Action on Ageing 2017. form <https://www.unescap.org/publications/addressing-challenges-population-ageing-asia-and-pacific-implementation-madridh>.

- UN Department of Economic and Social Affairs. The World Population Prospects: The 2017 Revision .
- Rowland, Donald T. (2012). Population Aging: The Transformation of Societies (International Perspectives on Aging), Springer; 2012th edition.
- Magnus, George (2008). The Age of Aging: How Demographics are Changing the Global Economy and Our World, Wiley; 1st edition.
- Uhlenberg, Peter (2009). International Handbook of Population Aging, Department of Sociology, University of North Carolina Hamilton Hall, Chapel Hill
-